

2. **POSTAĆ** (104) *vb pf*

o jasne, a pochylone.

inf postać (7). ◇ *fut 1 sg* postoję (3). ◇ *3 sg* postoi (17). ◇ *3 pl* postoją (1). ◇ *praet 1 sg m* postąłem (2). ◇ [2 *sg m* -ś postął.] ◇ *3 sg m* postął (12). *f* postąła (1). *n* postąło (5). ◇ *1 pl m pers* postalismy (1). ◇ *3 pl m pers* postali (2). *subst* postąły (1). ◇ *imp 2 sg* postój (28); -ój (6), -oj (1) *Mącz* (5:1), - (o)j (21). ◇ *3 sg* niech, niechaj postoi (4). ◇ [2 *pl* post(o)jcie.] ◇ *3 pl* niech postoją (1). ◇ *con 2 sg m* byś postął (4). ◇ *3 sg m* by postął (1). *f* by postąła (2). *n* by postąło (2). ◇ *1 pl m pers* bychmy postali (1). ◇ *3 pl m pers* by postali (3). *subst* by postąły (1). ◇ *con praet 1 sg m* bych był postął (1). ◇ *3 sg m* bodaj był postął (1). ◇ *part praet act* postąwszy (3).

Sł stp notuje, Cn s.v. postawam; postoję gdzie, Linde także XVI (błędna lokalizacja) – XVIII w.

1. *Potrwać jakiś czas; manere, mantare Cn* (24) :

W połączeniu z określeniem czasu trwania [aż ku czemu] (1): Ostatek zimy począwszy około Gromnic aż blisko ku Wielkiej noci itale zima poštoi *LudWieś* B.

Fraza: »poki świat postoi« (1): którą mocą [Bóg] y po dzis dzyeń tworzy/ y poki świat poštoi nye przeštánye tego tworzyć *GliczKsiąż* C4.

a. *O ludziach i zwierzętach: stojąc* (14) : y siedzenie tak w óney wannie narzędzić/ iakoby nie razem w wodzie syc zątapiał/ ale postawży/ potym siadł boki maczając *Oczko* 26.

postać nad czym (1): Też piśzą o korzeniu Artenite tych tho Obrąkow iż gdy by niewiafta brzemienna poftąła chwilę nad nim/ tedy wnet dzieciątko porzuci. *FalZioł* I 107a.

postać nad czym [= *obok, w pobliżu*] (1): W téyże bitwie Frydrych Herbort z Fulstyná/ gdy był cały z bitwy wyiechał/ obróciwszy syc/ postawży mało nád bitwą/ [...] á ono Rycérkié háłło zákrzyknąwszy [...]. Ochynał syc w ony vffy Tátárkié [...] y gárdło śwé [...] mężnie dał *OrzQuin* R2v.

postać gdzie (2): także [w łazni] niech [koń] poštoi áże dobrze ofchnie *SienLek* 190v; *WisznTr* 4.

Zwroty: »cicho, darmo, z pokojem (nie) postać« = (*nie*) *ruszać się* (1:1:1): Ażá syc ony zápalone oczy we łbie wierciec nie będą iáko v łzalonego? áżá nie drżą wárgi? áżá nie zgrzytáią zęby? áżá może spokojem poftać? iedno syc wierci/ kręci/ nogámi depce *RejZwierc* 75v; Zwycięzy leniśtwo/ bo łkacze iáko záiac od kąta do kąta/ á iuz nigdy cicho nie poštoi. *RejZwierc* [78²]v, 164.

»na nogach nie postać« = *nie móc chodzić* (2): *BielKron* 464; Apoštołowie kazáli wftác á chodzić onemu chromourodzonemu człowiekowi/ który dáley niż od czterdzieści lat ná nogach swych nie poftał. *RejPos* 282.

»postać chwilę, mało, trochę« (1:1:1): *FalZioł* I 107a; *OrzQuin* R2v; iáko ieden včciwy człowiek/ przyśzedłszy do zacnego Káłztellaná/ który że nie był thák bączny/ żeby sam siedząc/ onemu theż siedzieć kazał/ postawży trochę rzekł/ gdyż to iest wola/ á rofkazanie w.m. ábych siedział/ tedy ia fiędę/ y fiadł. *GórnDworz* Sv.

Szereg: »nie usieść ani postać« (1): Lecż mi záś z drugiey łtrony łmutne mieyfce będzie/ Gdy wspomnię że tu droga Mátká nie vsiędzie. Ani wiecznie poštoi: [...] Bo syc w grobie záwárłá/ Duchá Pánu dawży. *WisznTr* 4.

α. *Poczekać; concedere Mącz* [gdzie; w tym: *imp* (2)] (3) : Tantisper ego hic ad iannam concessero, Yz przez ten czas tu u uliczki poštoyę. *Mącz* 45b.

Frazy: »postoj mało« (1): Poštoyże ty tu máło/ poydę ia theż z nim łobie co pomowię. *RejZwierc* 175.

»postoj sobie« (1): Rzeczé Xántus Ezopowi: Przed drzwiami tu poštoy łobie/ Aż pániey powiem o tobie. *BierEz* B3v.

b. *O substancjach: leżąc nieużywanym dla nabrania pożądaných cech* (8): Też łok rżepikowi dobrze wićficzny/ wktori wpuć trochę Tucijey tartey/ a potrzimay trochę na ogniu wgarnuźku/ iż fię zmiefza dobrze/ a potim niechay poštoi *FalZioł* I 5b; ale tho wino po wytłoczeniu mufi dobrze połthać *FalZioł* I 155d.

W połączeniu z określeniem czasu trwania (6): Wezmi pięć fig albo więczyey Soku kopru fwoyłkiego/ wktory łok włoż ty figi/ iżby tak po łtały łkilko godzin *FalZioł* I 7d; Też załie barzo rychło po zołtawieniu vrina nie ma być oglądana, ale ma przinamniey czwierć godziny połtać dla te⁶⁰ aby grubże wilkołci od łubtelnołci moczu: były nieiako oddzielone. *FalZioł* V 2; Wezmi ziała ktore zową połacinie *Pes columbinus*, [...] potym ie włoż do konwie czenowey/ wlyp że k temu Tucijey tartey [...] 2. vncigi foli białey vncija/ wleyże na to kwartę dobrego białego wina/ á temu day kielko dni na łończu połtać *FalZioł* V 78v, I 45d, V 2, 10.

W charakterystycznych połączeniach: postać ćwierć godziny, godzinę, z godzinę, z [ile] godzin, kilka dni.

2. Zatrzymać się [w tym: w imp (25)] (33) :

a. *Idąc, biegnąc stanąć; astare, consistere loco, insistere, manere, resistere, sistere, stare* *Mącz* (25) : *RejKup* v4v; POtym [...] młodyzieniec vbogi/ Połzedł [...] y vmylił drogi. [...] Łęknawłzy łie záwołał [on człowiek]/ poštoy miły brácie/ Bo znać że iákiś przełtrách mułiał przypáść ná cie *RejWiz* 158v; Sta charine, Poštoy ták Chárine. *Mącz* 417a, 207a, 396b, 397a, 417d; Pieczy nie mám pobieże ku domu. (-) [...] Stóy ták, łtóy záraz, łiebieł [!] wołam [...] (-) Nie postoię. (-) Ale ia chcę ták żebył postał. *CiekPotr* 80; *KlonWor* 71; Skoro ieden przełtanie/ bądź drugi gotowy Wziąć ia w tanielc/ á my mu wlyfcy będziem łłuzyc/ Nie trzebáby fię iey nam dżiś w tańcu zádluzyc: O poštoyże zły duchu/ zgrzeielz fię w vbierze *ZbylPrzyg* A4v.

postać z kim (2): *OpecŻyw* 107v; *RejJóz* B; Ale moy miły brácie poštoy ze mną máło/ A powiedz mi co łie to tám nowego łtáło. *RejWiz* 159.

Fraza: »postoj iedno« (1): (*did*) Połel powiada iż ielł od boga/ a czału niepatrzy (-) Poštoy iedno Lotrze łmiały *RejKup* e4v.

Zwrot: »postać mało, trochę, nieco« [w tym: *postoj* (10)] = *resistere parumper* *Mącz* [szyk zmienny] (9:2:1): Potym go [Jezusa] nierychło za wlofy wyciągnęli [ze strumienia]/ ij niétzo s nijm połtáli/ aby woda s niego ołiáknęła/ ktorá mu odzienijé iego zmáczála. *OpecŻyw* 107v; (*did*) Iudas kupczow woła (-) Hey hey ty dobry mężu/ poštoy mało žnami *RejJóz* B, D7v; *RejRozpr* Av; *BielKom* F6; *RejWiz* 159, 164; Quo abis Antipho mane, mane inquam, Gdzie gdziełz Antipho połtóy/ połtóy trochę. *Mącz* 207a, 397b; *RejZwierc* [238]; Połtoię máło/ á dowiém łye pewnie/ Dla czego płácze tá páni ták rzewnie. *KochPieś* 18; *CzahTr* L.

Szereg: »ani postać, ani postępic« (1): ut nec consistens loco nec inambulans, Ani połtać áni połtępic ná nogách. *Mącz* 396d.

a. [*Nie móc dalej iść ze zmęczenia*: Drudzy też towarzysze postali, jam przecię chwała Bogu był trwalszy z nich i biegłem, com mógł *DiarPeregr* 73; przeto Turkom iednym konie pozdychały/ á drugie poftały *BielKron* 1597 634.]

b. *Robiąc coś zaprzestać, poniechać* (8) : Krol pierfcienie zyawfzy z rąk podaie/ A ten do nich ochotnie pokkoczy s przełaie/ Krol rzecze: poftoy brácie/ wroc mi pirwey drugie [*pierścienie, przedtem mu zabrane przez tegoż*] *RejFig* Aav, Bb2, Dd8; iuz kát począł sztuki wyprawowác/ á Damon lkokiem bieząc wołał wielkim głólem: O poftoy kácie nic then nie winien/ iam to zań winien zástąpić *RejZwierc* 92v; *CiekPotr* 14; [State poftoycze [...]. abym fze poradzil co pan bog fvamy każe dzalacz *TomZbrudzBrul* Num 9/8].

Fraza: »postoj mało« (2): (*did*) Mnich Decretu nieprzymnje [!]. A chce Appellowacz do Ojczy (-) Panie poftoy jescze mało A chocia już prawo wftało My drogy niezałujemy Do Ojczy Appellujemy A day nam zadwie niedzieli Abychmy fię dowiedzieli Owa fię iescze obaczy A ynaćzej lkazać raczy *RejKup* ee5v; *CzechRozm* 61v.

Zwrot: »sobie postać« (1): Lepiey bys fnac sobie poftał Nis bys y famego doftał. Papieza poftolu zrzymem *RejKup* k4v.

3. *Pojawić się, znaleźć się, być gdzieś; esse* *PolAnt*, *Vulg*; *ponere vestigia* *Mącz*, *Cn*; *ascendere, calcare, constitui, ingredi, transire* *PolAnt*; *constare, insistere, intromitti* *Mącz*; *adesse, celebrare, frequentare, habitare, revisare, revisitare, ventilare* *Cn*; [*w sensie przeczącym*] *abesse* *Mącz*, *Cn*; *carere* *Mącz*; *abstinere, emanere, extra esse* *Cn* [*w tym: z przeczeniem* (39); *gdzie* (38)] (45) :

a. *O ludziach i zwierzętach* (30) : Ten ktory fwą krowę doi/ ten nátárgu nyepoftoi. *March*¹ A3v; *FalZioł* IV 23d; A tey drogi áni ptak wie/ áni iey oglądało oko fępie. Nie poftały [*non calcaverunt*] w niey źwierzeta frogie/ ani lew przez nie przezedł. *BibRadz* *Iob* 28/8; A káždy z tych wfaiąc rękam swoim w roboćie swey/ okázuie ile ma mądrości. A bez tychci żadnemiáfto ftać nie może/ áni by tám ludzie poftali [*et non inhabitabunt neque deambulabant*]. *BibRadz* *Eccli* 38/34[32], *Zach* 7/14, *Esth* 16/23[24]; Kroleftwo [*Indyja*] ieft fpokoynie/ lud w nim nie zna wałek áni żelazá/ żadny tám z woyskiem nie poftał do thego czału krom Semiramis krowey Afyryfkiey *BielKron* 268v; Caruit senatu, Caruit publico, Nie poftał potym na Ratuźu/ álbo/ ná fądziech/ Nie bywał w radzie. *Mącz* 38c, 38c, 309d, 418a, 490a; *WisznTr* 8; *BielRozm* 28; *GrabowSet* Yv; A więc ty przecię praw poftolitych/ y poftolitégo pokoiu/ ftrózu dobry/ zwác fie fzláchćicem będziefz? chociaź twóy kón nigdy w bitwie żadney nie poftał *OrzJan* 54; [dochody bierze/ á w Plebániey nie poftoy *Respons* H2v; Ale iákos tych rzeczy coś mi przyniół doftał/ Kiedyś to w żadney bitwie iák mówifz nie poftał? *Albertus* D2v].

postać do kogo [= *u kogo*] (1): Boday był do nas niepoftał Ten Kryftus co dziś zmartwychwftał. Gwałt czyni/ łupi nam piekło *MWilkHist* E4.

Zwroty: »w domu (*a. doma*) nie postać« = *abesse* (*a*) *domo* *Mącz* [*szyk zmienny*] (4): *Toto triduo abfuit a domo*, Przes całe trzy dni nie poftał [!] domá. *Mącz* 464c, 87c, 226c, 342d; [*WirzbGosp* C2].

»stopą (*nie*) postać« = (*nie*) *być gdzieś; tollere pedem* *Mącz* [*szyk zmienny*] (3): *Pedem nusquam subandi* (*extuli*) Niepoftałem nigdziey ftopą. *Mącz* 293d; *Si in fundo pedem possuisses*, Byś mi ná mogim gruncie ftopą poftał. *Mącz* 309d, 457c.

»postać stopą [skąd = poza czym]« = *nie ruszyć się skądś* (1): Pedem e villa egressi non sumus, Nie poftaliłmy łtopą ze wsi. *Mącz* 148a.

Szereg: »postać albo się zastanowić« (1): Nullam oram videt in qua possit insistere, Zadney kráyiny nie widzi ná któreyby mógł poftać/ álbo fie záftánowić. *Mącz* 397a.

W przeni (2) :

Fraza: »nie postoi noga [czyja]« (2): Oglądála to iż Pogánłtwo wešlo do świątnice: gdzie Pánie zákazowáleś/ áby niepoftála nogá iego. *PowodPr* 9; *CiekPotr* 66.

Przeni [gdzie] (2) : á rácz [Panie] ożywić nędzne dułze náłze tym fiedmiorákim chlebem Duchá twego łwiętego/ ábychmy niebożátká nie zgłodnieli á nie poftáli gdzye ná tey márney drodze/ te⁶⁰ mizernego żywotá náłzgo *RejPos* 186, 183.

b. O faktach i czynnościach: zaistnieć, powstać; mieć miejsce, wystąpić (15) : Ten [Jezus] [...] / który grzéchu nigdy nieuznáł/ anij w wćiech iego poftál/ wywołán byl na okrutną łmiertz iako winny *OpecŻyw* 134v; yłzbi thu nyepoftalo nygdi nycz zlego *LibMal* 1544/84v; Nie będziez mieć w worku rozney wagi/ więthłá ábo mnieyłá: áni poftoi w domu twoim korzec więthły ábo mnieyły. *Leop Deut* 25/14; A pámiátki namnieyłzey o Bogoch cudzych nie czynćie/ á niech áni poftoi w wćiech wálznych [Non audietur super os tuum]. *BibRadz Ex* 23/13; y dałz mi potomłtwo męłzczyńłkie/ tedy ie tobie oddam o Pánie po włzythki dni żywotá iego/ á nie poftoi brzytwá ná głowie iego. *BibRadz 1.Reg* 1/11, *Lev* 26/6, *Num* 19/2, *1.Reg* 6/7, *Ez* 4/14; Pervigilat noctes totas, Przeczuye całą noc/ cáley nocy nie łpi/ nie poftoyi mu łen ná oczu przes całą noc. *Mącz* 496b; *KochOdpr* B3v; Po pierwłzym dniu y nocy/ ták byłá ochrápiála/ íłz iulz przemowić niemogła: ále wnet znouwu iákoby nic chrápienia niepoftáło *SkarŻyw* 583; IDźcie Kiáłzki [!] do ludzi krom żadney ozdoby [...]. Niech ná tytule piękne fárbny nie poftoią *WisznTr* 5; Tám dobra myłł nigdy nie poftoi/ Gdzie z reyeltru pátrza co przyłtoi *KochPieś* 23; *GosłCast* 55; [nieiadłem chlebá chutliwego/ áni mięło áni wino poftály w włtách moich *Leop Dan* 10/3 (Linde)].

4. Zatrzymać, pozwolić odpocząć [czemu (żywotne)] (1) :

Zwrot: »postać chwilę« (1): poftóy koniom chwilę. *KochFr* 133.

5. Wziąć swój początek, pochodzić (może błąd zam. powstać) [skąd] (1) :

Szereg: »postać albo pość« (1): Nati Carthagine sed oriundi a Syracusis. W Kártáyynie vrodzeni ále z Syrakusów poftáli álbo półzli. *Mącz* 268d.

Synonimy: **1.a.a.** poczekać; **b.** pozostać; **2.** zatrzymać się; **b.** poniechać; **3.** okazać się, pojawić się, pokazać się, ukazać się; **5.** pość.

Formacje współrdzenne cf 1. STAC.

Cf **POSTANIE**